

**A MUNKA - ÉS SZERVEZETPSZICHOLÓGIA SZAKMAI
PROTOKOLLJA**

„Emberhez Méltó Munkáért” Alapítvány

**Budapest
2003**

Szerkesztette: Dr Antalovits Miklós
Dr Dienes Erzsébet
Dr Kovács Zoltán
Dr Perczel Tamás

BEVEZETŐ

Antalovits Miklós: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Dienes Erzsébet: Minőség- és Egészségügyi Szolgáltató Bt.
Kovács Zoltán: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Pszichológia és Pedagógia Tanszék
Perczel Tamás: ELTE BTK Társadalom- és Neveléslélektani Tanszék

1.1. SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A hazai munka- és szervezetpszichológia helyzetének, az ezen tudományterülettel és gyakorlattal szembeni társadalmi igényeknek, várakozásoknak és a terület művelőire érvényes szakmai követelményeknek egyértelmű, rendszerezett áttekintése iránti igény, már több éve megfogalmazódott különböző szakmai fórumokon. Az igény kielégítését szolgáló Szakmai Protokoll megalkotására vállalkozó szerkesztőbizottság, az „Emberhez Méltó Munkáért” Alapítvány finansziális háttérére támaszkodva, 25 szerző bevonásával létrehozta a szakmai protokoll első változatát.

A **Munka- és Szervezetpszichológiai Szakmai Protokoll** létrehozásával és közreadásával a szerkesztők szándéka kettős. Egyik törekvésük egy „leltár” készítése a szakterület helyzetéről, vagyis egy *helyzetkép felvázolása* arról, hogy mi jellemzi a hazai munka- és szervezetpszichológiai gyakorlatot a XXI. század első évtizedében. Egy ilyen széleskörű áttekintés egyúttal arra is alkalmas, hogy bemutassa a munka- és szervezetpszichológia kompetenciáit, és egyúttal érzékeltesse a lehetséges és szükséges kapcsolódási pontokat is az alkalmazott pszichológia más területeivel, illetve a pszichológia különböző „határtudományaival”, amelyekkel a munka- és szervezetpszichológus szakembereknek gyakran „szövetkezniük” kell egy-egy gyakorlati feladat eredményes megoldása érdekében.

A protokoll másik funkciója és egyben műfaji sajátossága is az, hogy *normatív jellegű dokumentum*. Vagyis a szakmai protokoll – legalábbis a szerkesztők szándéka szerint – megfelelő elvi út- és iránymutatást ad főként a gyakorló szakemberek számára a különböző alkalmazási területeken jelentkező feladatokról, a felmerülő szakmai/módszertani problémákról és azok megoldási módzatairól. Mindemellett a protokoll fontos tanulsággal szolgálhat a pszichológus alapképzés és posztgraduális képzés tervezői és megvalósítói számára is. Ez a lehetőség abban nyilvánul meg, hogy a kötetbe szerkesztett részanyagok jelzik azokat a prioritásokat, amelyekre a képzés során is nagy hangsúlyt kell helyezni a szakmai felkészítésért felelős intézményeknek annak érdekében, hogy a gyakorlatba kikerülő munka- és szervezetpszichológusok megfelelő munkaerőpiaci pozícióval rendelkezzenek, és sikeresen tudjanak megfelelni a jelen és a közeljövő szakmai kihívásainak.

A munka- és szervezetpszichológiai szakmai protokoll létrehozását és megjelentetését erősen motiválta az a tény, hogy a klinikai szakterület jeles képviselői – az alkalmazott pszichológia területén úttörő szerepet vállalva - 1998-ban elkészítették és az Animula Egyesület kiadásában megjelentették „*A klinikai pszichológia és a mentálhigiéne szakmai protokollja*” c. könyvet. Áttanulmányozva e művet, úgy véltük, hogy a szakmai identitás erősítését és a praxis elméleti/módszertani megalapozását jól szolgálná egy hasonló jellegű és szemléletű mű a mi szakterületünkön is.

Jelen kötet szerkesztői 2000 májusában a munkapszichológiai szakemberek hagyományos esztergomi tanácskozásán ismertették a szakterületünkre vonatkozó szakmai protokoll ötletét és előzetes szerkesztési koncepcióját a szélesebb szakmai közvéleménnyel. A munka-és

szervezetpszichológiai protokoll szerkesztési elveinek kialakításakor természetesen figyelembe vettük a klinikai pszichológiai szakmai protokoll felépítésének logikáját, de törekedtünk arra, hogy a mi szakterületünk tradícióira „szabjuk” a protokoll tartalmát és a szakmai gyakorlat sajátos igényeire hangszereljük annak szerkezetét. Az Esztergomi Szakmai Napok során felvetett javaslatok figyelembevételével alakult ki a kötet jelenlegi szerkezete és a felkért szerzők listája.

A szakmai protokoll négy fő fejezetre tagozódik. Az **első fejezet** a munka- és szervezetpszichológia fejlődését mutatja be és néhány - a gyakorló szakemberek körében készített - felmérés tapasztalatain keresztül rámutat azokra a sajátosságokra, amelyek jellemzik a piacgazdaság körülményei között formálódó szakmai gyakorlatunkat, valamint a munka- és szervezetpszichológiára szakosodott pszichológusok szakmai jövőképét.

A **második fejezet** a munka- és szervezetpszichológia fontosabb alkalmazási területeit veszi sorra és a szerkesztők által felkért szerzők - követve a szerkesztők előzetes instrukcióit – alkalmazási területenként választ adnak a következő kérdésekre:

- *Miért?* (Mi az adott tevékenység célja?)
- *Mit?* (Melyek a megvalósítandó feladatok?)
- *Kik végzik?* (Milyen szakképesítés, illetve milyen kompetenciák és készségek szükségesek az adott feladatok eredményes megoldásához?)
- *Hogyan?* (Milyen metodológiai megközelítést és konkrét módszerek alkalmazását igényli az adott feladat eredményes megoldása?)
- *Milyen jogi és etikai megfontolásokat vet fel az adott feladat?*

A **harmadik fejezet** azokat a sajátos alkalmazási területeket mutatja be, ahol az állam a jogi szabályozás (törvények, rendeletek) eszközeivel biztosít kereteket és erőforrásokat is a munkapszichológiai tevékenységhez. A bemutatásra kerülő alkalmazási területek eltérő jellege miatt a protokoll e fejezeténél a szerkesztők nem törekedtek a szerkezeti és formai harmonizációra, csupán terjedelmi korlátokat szabtak a szerzők számára.

Végül a protokoll **negyedik fejezetében** az olvasó áttekintést kap a munka-és szervezetpszichológia területén jelenleg folyó posztgraduális képzésről, valamint az egységes európai pszichológusképzés tervezetéről. A **melléklet** tartalmazza a Nemzetközi Tesztbizottság irányelveit a tesztalkalmazás normáinak kialakításához, amely irányelveket a Magyar Pszichológiai Társaság Tesztbizottsága jóváhagyta és javasolja annak beépítését a hazai gyakorlatba.

A véglegesítés előtt, a szerkesztő bizottság szükségesnek tartotta az anyag széleskörű szakmai vitára bocsátását, teret hagyva a kiegészítés, módosítás, átstrukturálás minden lehetőségének. Ennek érdekében szakmai fórumot hirdetett az „Emberhez Méltó Munkáért” Alapítvány, a Magyar Pszichológiai Társaság Munka és Szervezetpszichológiai Szekciója, a Magyar Pszichológusok Érdekvédelmi Egyesülete, valamint az MTA Munkatudományi Bizottság Munka- és Szervezetpszichológiai Albizottságával az **Esztergomi Szakmai Nap** keretében, **2002. december 11-én**.

A **Szakmai Nap**-on az egyes témacsoportok szerkesztői ismertették az elkészült munkákkal kapcsolatos összefoglaló véleményüket, majd az egyes anyagok szerzői adtak tájékoztatást alkotói elképzelésükről, munkájuk tartalmáról. Minden anyag bemutatását vita követte, lehetőséget biztosítva a kiegészítő javaslatok ismertetésére.

A vitára való felkészülés megkönnyítése érdekében közzétettük a tervezett szakmai protokoll előszavát és tartalomjegyzékét a MPT Tájékoztatójában, valamint a Magyar Pszichológusok

Érdekvédelmi Egyesületének honlapján. A szerkesztők minden érdeklődő számára lehetőséget biztosítottak arra, hogy előzetesen megismerjék azokat az anyagokat, melyekkel kapcsolatosan véleményt kívánnak formálni. Az anyagok megismerésének lehetősége úgy elektronikus úton, mint nyomtatott formában is az érdeklődők rendelkezésére állt.

Ezúton is köszönetünket fejezzük ki minden kollégának, akik érdemi észrevételeikkel segítették a munkát. Kiemelve **Szabó Zoltán** kollégánk alapos munkáját, aki számos helytálló kritikával és ésszerű javaslattal nyújtott érdemi segítséget a szerkesztők munkájához.

A szerkesztők világos elképzelésekkel rendelkeztek a szakmai protokoll műfajáról. Nem tananyagnak, hanem tényanyagként szánták. Néhány anyag azonban nem követi a szerkesztői koncepciót.

A kötet *első* kísérlete a szakmának, hogy rendszerbe foglalja tevékenységét. Kérjük az olvasókat, hogy észrevételeikkel és javaslataikkal gazdagítsák, fejlesszék tovább ezt az első változatot, hogy a hibák és hiányosságok kijavítása után követhesse majd néhány év múlva egy javított második kiadás.

A szerkesztők e kötetet mindenekelőtt a munka-és szervezetpszichológia szakterületére szakosodó egyetemi hallgatók figyelmébe ajánlják:

- Az alapképzésben résztvevők számára a protokoll elsősorban orientációs szerepet tölthet be, azáltal, hogy nagy vonalakban áttekintést ad a munka-és szervezetpszichológia gyakorlati felhasználhatóságának lehetőségeiről és bemutatja a főbb hazai alkalmazási területeket.
- A szakképzésben résztvevők számára pedig úgy véljük, hogy a szakmai protokoll nélkülözhetetlen olvasmány, mint a tananyagot kiegészítő olyan segédlet, amely formálja a szakmai gondolkodást, szélesíti a látókört és erősíti a szakmai identitást.

Remélhetőleg az alkalmazott pszichológia más területein működő kollégáink számára sem lesz ez a kötet haszontalan olvasmány, mert általa teljesebb képet kapnak egy másik rokon szakterületről és esetleg olyan lehetséges szakmai kapcsolódási pontokat is felfedeznek, amelyek serkentőleg hatnak a szakmai együttműködésre.

E gondolatok jegyében indítják útjára a „**Munka- és Szervezetpszichológiai Szakmai Protokoll**” első kiadását a szerkesztők:

Budapest, 2003. május